

Лапшин С. А. Аналіз порушень виборчого законодавства та «брудні» політичні технології під час виборів голів об'єднаних територіальних громад Вінницької області / С.А. Лапшин // Актуальні проблеми політології : матеріали підсумкової наукової конференції з політології. – Вінниця, 2017. – С.8-12.

С.А. Лапшин

АНАЛІЗ ПОРУШЕНЬ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА «БРУДНІ» ПОЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІД ЧАС ВИБОРІВ ГОЛІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті аналізуються порушення виборчого законодавства та застосування «брудних» політичних технологій під час організації та проведення виборів голів об'єднаних територіальних громад. Запропоновано механізми протидії даним порушенням.

Ключові слова: виборчі процедури, порушення законодавства, політичні технології.

Однією із найважливіших складових політики децентралізації в Україні стало об'єднання територіальних громад (Далі - ОТГ). Відповідно, постало питання про проведення виборів голів ОТГ, які у Вінницькій області були проведені 11 та 18 грудня 2016 р.

Метою статті є аналіз порушень виборчого законодавства, застосування «брудних» політичних технологій та методи їх запобігання.

Оснoву даного дослідження складають спостереження за проведенням виборчого процесу громадськими організаціями «Чесно», «Опора», Комітет виборців України, регіональними та місцевими органами влади, публікації скарг про порушення та результати їх розгляду уповноваженими органами.

Зауважимо, що виборче законодавство України постійно вдосконалюється, результатом чого є беззаперечне покращення виборчих процедур, забезпечення вільних, прозорих, демократичних виборів.

Підготовка та проведення виборів 11 та 17 грудня 2016 р. засвідчили ряд порушень виборчого законодавства та застосування «брудних технологій». Серед них відзначимо:

- реєстрація двійників основних кандидатів на посаду голів ОТГ;
- прямий та непрямий підкуп виборців;
- застосування адміністративного ресурсу;
- підвезення виборців у день голосування;
- низький рівень компетентності членів виборчих комісій.

Докладно проаналізуємо кожен із вказаних технологій та шляхи боротьби з ними.

1. Реєстрація двійників основних кандидатів на посаду голів ОТГ – це відносно новий тип політичних технологій, який набув особливого поширення з часі виборів депутатів Верховної ради України у 2012 р.

Зміст технології полягає у тому, що на виборах висувається та реєструється кандидат, у якого прізвище, ім'я та по батькові практично збігаються з даними того кандидата, проти якого висувається двійник. Іноді

«основному» кандидату протистоять 3-4 особи з однаковими прізвищами. Враховуючи, що прізвища кандидатів у виборчому бюлетені розміщуються за абеткою (абз. 2 ч. 4 ст. 80 Закону України «Про вибори народних депутатів України» [1] та ч. 4 ст. 71 Закону України «Про вибори Президента України» [2]), зазначена технологія призводить до того, що «основний» кандидат губиться серед своїх двійників. Як наслідок, виборці (особливо люди старшого віку) плутають кандидатів та, самі того не бажаючи, голосують за двійника.

Така технологія, без сумніву, має вплив на результати виборів, оскільки пересічному виборцю, який отримує бюлетень з десятками прізвищ, важко відрізнити справжнього кандидата від «двійника». Тому відбувається розпорошення виборчих симпатій електорату.

Не є обґрунтованим й застосування такого способу боротьби з технологією кандидатів-«двійників», як прийняття рішення про відмову в реєстрації виборчою комісією у випадку, якщо вже зареєстрований кандидат має таке саме прізвище.

Даний спосіб порушує принцип рівності громадян, оскільки цілком можливими є випадки, коли у виборах беруть участь кілька сумлінних кандидатів з однаковими прізвищами.

При цьому слід враховувати, що в законодавстві інших країн робились спроби боротьби з вказаною технологією, однак вони себе не виправдали.

Технологія висування та реєстрації двійників була застосована під час виборів у Немирівській та Томашпільській ОТГ. Зокрема, Постановою від 24 листопада Немирівська міська виборча комісія Немирівського району Вінницької області зареєструвала кандидатами на посаду Немирівського міського голови 6 осіб. Серед них, зокрема, зареєстровані:

- Гончарук Сергій Володимирович – кандидат від партії «Об'єднання «Самопоміч»,
- Зозуляк Михайло Васильович – кандидат від партії БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА «СОЛІДАРНІСТЬ»,
- Літовчук Лілія Анатоліївна – кандидат від партії «Наш край»,
- Качур Віктор Миколайович – кандидат від партії Радикальна партія Олега Ляшка,
- Качур Ігор Григорович – самовисування,
- Качур Борис Григорович – самовисування.

Варто зазначити, що Качур Віктор Миколайович є діючим міським головою міста Немирів. Качур Ігор Григорович та Качур Борис Григорович за даними, які вони надали до Немирівської міської виборчої комісії, мають зареєстроване місце проживання в Дніпропетровській області [3].

Серед можливих заходів протидії даній технології можливе поєднання правового та морального механізмів. Зокрема, закріплення у законодавчих нормах вимоги, що громадянин, який висуває свою кандидатуру на голову певної ОТГ повинен протягом останніх 5 років проживати на її території. Серед моральних механізмів можна виділити звернення кандидата у ЗМІ з

метою роз'яснення виборцям змісту даної технології та важливості точного обрання кандидата у виборчому бюлетені.

2. Прямий та непрямий підкуп виборців.

Найбільшим порушенням виборчого законодавства є прямий та непрямий підкуп виборців з метою вплинути на його позицію або вибір. За даними правоохоронних органів під час виборів Немирівської ОТГ зафіксоване звернення жителя м. Київ про те, що до його сестри приїхали невідомі і вручили новорічний подарунок, в якому він знайшов гроші. Він прибув до відділу поліції, приніс подарунок, а з кишені витягнув гроші. За цим фактом проводиться перевірка. У цій же територіальній громаді зафіксовано розсилку СМС повідомлень із пропозицією отримати неправомірну вигоду в сумі 500 грн. за підтримку одного з кандидатів.

Зауважимо, що стаття 160 Кримінального кодексу України передбачає покарання за такий вид порушення виборчого законодавства у вигляді штрафу, виправних робіт, обмеження та позбавлення волі. Відповідно, ефективність протидії підкупу виборців знаходиться у руках самих виборців, ЗМІ та правоохоронних органах.

3. Застосування адміністративного ресурсу.

Адміністративний ресурс — це протиправне використання політичними силами, партіями і кандидатами на виборах їх політичного становища або зв'язків з урядовими установами з метою впливу на результати виборів.

Основні способи використання адміністративного ресурсу на виборах:

- Використання організаційних і фінансових ресурсів, якими користується кандидат відповідно до займаної посади.
- Вибіркове тлумачення і застосування законодавчих процедур, обмеження діяльності опонентів.
- Тиск на виборчі комісії з метою впливу на результати голосування.
- Використання бюджетних коштів з метою популяризації власної кандидатури.
- Контроль над комунальними засобами масової інформації [4].

Спостерігачами громадських організацій протягом підготовки до проведення виборів зафіксоване застосування адміністративного ресурсу. Проте, правоохоронні органи не знайшли підтвердження даним фактам. Опоненти ж звинувачують один одного у провокаціях.

4. Підвезення виборців у день голосування.

Застосування даної технології може відбуватися у двох напрямках. По-перше, під час підвезення можлива агітація за певного кандидата або навіть підкуп виборця, що прямо суперечить законодавству про вибори. По-друге, за допомогою підвезення забезпечується можливість голосування прихильників певного кандидата, які мають обмежені можливості. Зокрема, люди похилого віку, інваліди та ін.

В ході проведення виборів спостерігачі ГО «Опора» інформували про підвезення виборців, але правоохоронні органи даний факт не підтвердили.

З юридичної точки зору підвезення виборців (якщо під час цього процесу відсутня агітація за кандидата або навіть підкуп) не є порушенням. Тому протидія такий технології лежить виключно у площині політичної культури громадян, контролі ЗМІ.

5. Низький рівень компетентності членів виборчих комісій.

Порушення виборчого законодавства з боку членів дільничих виборчих комісій набув особливого розголосу під час виборів 11 грудня 2016 р. Зокрема, спостерігачі громадської організації «Опора» поінформували, що в селі Шпиків Тульчинського району та селі Кантелина Іллінецького району члени виборчої комісії видавали бюлетені без паспортів, – йдеться у повідомленні. – В першому випадку члени комісії просили повернутись спиною до спостерігача, щоб той не побачив порушення. А в Кантелині голова дільничної комісії Галина Дмитрук зауважила, що таке рішення вони прийняли напередодні на вечірньому засіданні комісії.

Це рішення голова комісії мотивувала тим, що люди проживають в одному селі і добре знають один одного. Громадянської мережі ОПОРА нагадує, що на виборчій дільниці слід пред'являти паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України). Та попереджають, що видача чи отримання бюлетеня без пред'явлення паспорта чи видача бюлетеня особі, яка не має права його отримувати, для порушників може закінчитись штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років.

Крім того, під час виборів у місті Бар не були опломбовані виборчі скриньки, голова опломбувала їх вже під час голосування. У Немирові переносна скринька була не опломбована і опломбували її лише після зауваження спостерігачів. Також, на більшості ДВК не велися журнали реєстрації спостерігачів. Члени комісії пояснювали це тим, що вони запам'ятовують людей, які перебувають на дільниці.

Тому підбір та підготовка персонального складу членів дільничих виборчих комісій – це важливий елемент виборчих процедур. Основна відповідальність за реалізацію даного напрямку лежить на місцевих виборчих комісіях. Крім того, і громадські організації могли б проводити тренінги з питань застосування виборчого законодавства.

Таким чином, врахування вказаних порушень виборчого законодавства та протидія «брудним» виборчим технологіям здатні забезпечити чесні, прозорі, демократичні вибори. Результатом яких може стати – формування відповідальної влади, підвищення рівня довіри до органів влади, загальна демократизація політичної системи України.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про вибори народних депутатів України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 10-11, ст.73.
2. Закон України «Про вибори Президента України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 14, ст.81.
3. У Немирівській ОТГ серед кандидатів на міського голову зареєстровані «двійники». Режим доступу: <https://www.oporaua.org/novyny/43583-u-nemyrivskii-oth-sered-kandydativ-na-miskoho-holovu-zareiestrovani-dviinyky>.
4. [Адміністративний ресурс](#) // Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2015
5. Вибори в ОТГ: Підсумки спостереження на Вінниччині. Режим доступу: <https://www.oporaua.org/novyny/43998-vybory-v-oth-pidsumky-sposterezhennia-na-vinnychyni>.

S.A Lapshin

Analysis of violation of election legislation and "smoked" political technologies at the time of elections of the united states of territorial community of Vinnytsk region

The article analyzes violations of electoral legislation and the use of "dirty" political technologies for organizing and holding elections of heads of united territorial communities. Mechanisms of counteracting these violations are proposed.

Key words: election procedures, violation of legislation, political technologies.

С.А. Лапшин

Анализ нарушений избирательного законодательства и «грязных» политические технологии во время выборов председателей объединенных территориальных образований Винницкой области

В статье анализируются нарушения избирательного законодательства и применения «грязных» политических технологий под организации и проведения выборов глав объединенных территориальных образований. Предложены механизмы противодействия данным нарушением.

Ключевые слова: избирательные процедуры, нарушения законодательства, политические технологии.